

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

Reykjavík, 8. maí 2017.

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um jafna meðferð óháð kynþætti og þjóðernisuppruna, þskj. 569, 436, mál.

1. Almenn

Mannréttindaskrifstofu Íslands (MRSÍ) hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um jafna meðferð óháð kynþætti og þjóðernisuppruna.

MRSÍ fagnar frumvarpinu því þótt margt hafi áunnist á Íslandi í jafnréttismálum, s.s. aukin réttindi kvenna og samkynhneigðra, þá er margt óunnið og ýmsir samfélagshópar eiga enn undir högg að sækja án þess að geta sótt rétt sinn telji þeir á sér brotið. MRSÍ hefur um nokkurt skeið vakið athygli á því hversu ófullkomin íslensk jafnréttislöggjöf er þegar um er að tefla aðrar tegundir jafnréttis en kynjajafnrétti. Lögin eru afar brotakennd í samanburði við það sem kveðið er á um í Evrópurétti og þá löggjöf sem finna má í löndum sem Ísland ber sig helst saman við. Í þessu ljósi fagnar MRSÍ frumvarpsdrögunum í þeirri von að nú verði stigin lokaskref í innleiðingu mismunartilskipana Evrópusambandsins nr. 2000/43/EB og 2000/78/EB.

MRSÍ vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri;

1. Jafnréttisstofa, fjármagn, aðgengi og mannaflí.

MRSÍ gerir ekki athugasemdir við að Jafnréttisstofa verði falið það hlutverk að hafa eftirlit með framkvæmd laga um jafna meðferð á vinnumarkaði. Er henni ætlað afar víðtækt hlutverk sem er vel. Í greinargerð með frumvarpinu segir að innan útgjaldaramma Jafnréttisstofu hafi verið gert ráð fyrir kostnaði sem leiði af lögfestingu frumvarpsins. MRSÍ fagnar því en bendir þó á að tryggja þarf sérþekkingu hvað varðar allar mismunarástæður s.s kynþátt og þjóðernisuppruna, trú, lífsskoðun, fötlun, kynhneigð og kynvitund, sem og sérþekkingu og skilning hvað varðar fjölþætta mismunun svo tryggja megi að Jafnréttisstofa geti rækt verkefni sín skilmerkilega. Enn fremur er nauðsynlegt að tryggja þeim sem telja á sér brotið auðvelt aðgengi að þjónustu Jafnréttisstofu.

2. Fjölþætt mismunun

Lítið sem ekkert er fjallað um fjölþætta mismunun í athugasemdum með frumvarpsdrögunum og ekki er minnst á hana í ákvæðum frumvarpanna. **Fjölþætt mismunun** á sér stað þegar fólk verður fyrir mismunun á grundvelli fleiri en eins eiginleika; t.d. bæði á grundvelli þjóðernisuppruna og vegna fötlunar. Fjölþætt mismunun er flókið fyrirbrigði þar sem erfitt getur

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

verið að greina á milli einstakra mismununarþátta. Einstaklingurinn fær lakari meðferð vegna þess sem kalla má „neikvæð samlegðaráhrif“ ólíkra eiginleika, s.s. vegna kynhneigðar, aldurs, kynþáttar og kynferðis. Hefðbundin jafnréttislöggjöf hefur til þessa ekki tekið ásættanlega á fjölpættri mismunun enda hefur vernd gegn mismunun byggð á því að einstaklingur sem kærir mismunun geri það á grundvelli einnar mismununarástæðu og þá sé unnt að bera stöðu hans saman við annan sem ekki hafi til að bera þau einkenni sem mismununin er talin byggja á. Sjaldnast er gert ráð fyrir samspili fleiri mismununarþátta og er hin hefðbundna krafa um „samanburðartilvik“ erfið þegar um fjölpætta mismunun er að ræða. MRSÍ telur mikilvægt að fjallað sé um fjölpætta mismunun og gefin dæmi um slík tilvik og viðeigandi samanburðartilvik. Sérstaklega er þetta mikilvægt þar sem ekki er ætlunin að innleiða eina samræmda löggjöf um mismunun.

3. Mismunun vegna tengsla

Vert er að benda á mismunun vegna tengsla (e. discrimination by association) sbr. mál Evrópudómstólsins Coleman gegn Attridge Law og Steve Law, C-303/06, eða „discrimination by declaration“ líkt og fjallað er um í dómi Evrópudómstólsins í Feryn málinu, C—57/07. Hvetur MRSÍ til þess að í umfjöllun um 7. gr. frumvarpsins verði mismununar vegna tengsla getið svo mögulegt verði að beita ákvæðinu um slík mismununartilvik.

4. Kærunefnd jafnréttismála

MRSÍ telur líklegt að málafjöldi kærunefndar jafnréttismála muni aukast verulega frá því sem verið hefur með útvíkkun verksviðs hennar. Reynist svo vera hvetur MRSÍ til þess að haft verði í huga skipa fleiri nefndarmenn eða starfsmenn nefndarinnar, tímabundið eða varanlega.

Aðgengi að kærunefndinni: málsmeðferð fyrir kærunefndinni skal að jafnaði vera skrifleg og er venjan hér á landi að málsmeðferðin sé á íslensku. MRSÍ bendir á að það hafa ekki allir nægilega kunnáttu í íslensku eða ensku, eða getu/hæfni til þess að geta komið frá sér skriflegu erindi til kærunefndar. MRSÍ hvetur því til þess að þessum aðilum verði gert kleift að leita til nefndarinnar án þess að þurfa að kosta til þjónustu túlka- eða skjalabýðenda, þar sem það gæti orðið þeim verulega íþyngjandi og takmarkað aðgengi þeirra að nefndinni.

MRSÍ gerir ráð fyrir að úrskurðir kærunefndar jafnréttismála í málum er falla undir gildissvið frumvarpsins verði ópersónugreinanlegir líkt og nú er um úrskurði kærunefndarinnar.

5. Staða þeirra sem telja á sér brotið

Lögð er mikil áhersla á það hjá Mannréttindadómstól Evrópu, ESB og Evrópudómstólum að jafnréttislöggjöf sé virk og að tryggð séu raunveruleg úrræði fyrir þá sem telja á sér brotið. Eitt af því sem nauðsynlegt er til þess að ná því fram er að kveðið verði á um eftirlit í formi virkrar eftirlitsstofnunar ásamt raunhæfum, áhrifaríkum viðurlögum sem hafi forvarngildi. Ekki verður séð af frumvarpsdrögum að hugað hafi verið sérstaklega að þessum málum, þ.e. áfram mun kærunefnd jafnréttismála aðeins vera ætlað að kveða upp úrskurði um það hvort brotið hafi verið gegn lögnum og er nefndinni ekki ætluð heimild til að ákveða greiðslu skaðabóta til þess sem mismunað var. MRSÍ telur vert að skoða hvort veita ætti kærunefndinni slíka heimild eða gera

MANNRÉTTINDASKRIFSTOFA ÍSLANDS
ICELANDIC HUMAN RIGHTS CENTRE

þolanda mismununar á annan hátt kleift að leita til dómstóla með kröfu um bætur án þess að þurfa að bera kostnaðinn við málsmeðferðina sjálfur.

Að lokum áréttar MRSÍ að tilskipanir ESB kveða aðeins á um lágmarksréttindi og eru mikilvægur grunnur sem jafnrétti víðast hvar í Evrópu byggist á, en ekkert stendur í vegi fyrir því að aðildarríki setji löggjöf sem veiti einstaklingum ríkari réttarvernd.

Virðingarfyllst,

f.h. Mannréttindaskrifstofu Íslands

Margrét Steinarsdóttir

framkvæmdastjóri